

Lieta C-346/23**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2023. gada 1. jūnijs

Iesniedzējtiesa:

Tribunal Supremo (Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 17. maijs

Atbildētāja/kasācijas sūdzības iesniedzēja:

Banco Santander S. A. kā *Banco Banif S. A.* tiesību pārņēmēja

Prasītāja/atbildētāja kasācijas tiesvedībā:

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales - Auge, kas pārstāv tās biedrus: *Andrea* un *Alberto*

Pamatlietas priekšmets

“Brīvība veikt uzņēmējdarbību – Pakalpojumu sniegšanas brīvība – Finanšu instrumentu tirgi – Direktīva 2004/39/EK – Pārsūdzības tiesības – Patērētāju biedrību *locus standi* – Darījumi, kas nav uzskatāmi par vispārējiem, ikdienišķiem un plaši izplatītiem lietošanas vai patēriņa darījumiem”

Ārkārtas pārsūdzība procesuāla pārkāpuma dēļ un kasācijas sūdzība, kas iesniegta *Tribunal Supremo* [Augstākās tiesas, Spānija] par *Audiencia Provincial de Granada* [Granādas provinces tiesas, Spānija] spriedumu, ar kuru noraidīta *Banco Banif, S. A.* (tagad – *Banco Santander, S. A.*) apelācijas sūdzība par pirmās instances spriedumu, ar kuru daļēji apmierināti prasījumi, ko *Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales Auge* [Vispārējo pakalpojumu patērētāju un lietotāju biedrība; turpmāk tekstā – “*Auge*”] izvirzījusi, pārstāvēt savus biedrus *Alberto* un *Andrea*, tiesvedībā par vairāku finanšu produktu pirkuma līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem gribas trūkuma dēļ.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

“Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par interpretāciju – LESD 267. pants”

Prejudiciālais jautājums

“Vai – ņemot vērā, ka patērētāju biedrībām ir *locus standi*, lai tiesā pārstāvētu ieguldītājus/patērētājus, kuri ceļ prasību saistībā ar ieguldījumu pakalpojumu sabiedrības pienākumu neizpildi sarežģītu finanšu produktu tirdzniecībā – valsts tiesas šo *locus standi* izņēmuma kārtā var ierobežot tad, ja kādā konkrētā prasībā augstas finansiālās kapacitātes ieguldītāji, kas veic par ikdienišķiem un plaši izplatītiem neuzskatāmus darījumus, tiesājas patērētāju biedrības aizsegā un tādējādi var gūt labumu no iespējama atbrīvojuma no tiesāšanās izdevumiem ļoti lielā apmērā, izvairoties no drošības naudas iemaksāšanas un pretējās puses tiesāšanās izdevumu segšanas nepamatotu vai pat ļaunprātīgu prasību gadījumā?”

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/39/EK (2004. gada 21. aprīlis), kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem (FITD I): 52. panta 2. punkts (pārsūdzības tiesības);

Tiesas spriedums, 2020. gada 2. aprīlis, *Reliantco Investments un Reliantco Investments Limassol Sucursala București*, C-500/18, EU:C:2020:264;

Tiesas spriedums, 2018. gada 20. septembris, *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745, 35. un 36. punkts.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias [2007. gada 16. novembra Karaļa leģislatīvais dekrēts Nr. 1/2007, ar kuru pieņem Vispārīgā likuma par patērētāju un lietotāju aizsardzību konsolidēto versiju un citus papildu likumus], 8. panta 1. punkta e) apakšpunktā ir noteikts, ka patērētāju un lietotāju pamattiesības ietver tostarp tiesības pārstāvēt savas intereses ar likumīgi izveidotu patērētāju un lietotāju biedrību, apvienību, federāciju vai konfederāciju starpniecību.

Ley de Enjuiciamiento Civil [Civilprocesa likuma; turpmāk tekstā – “LEC”] 11. panta 1. punktā ir noteikts, ka, neskarot cietušo personu individuālās prasības celšanas tiesības, arī likumīgi izveidotām patērētāju un lietotāju biedrībām ir tiesības tiesā aizstāvēt savu biedru un pašas biedrības tiesības un intereses, kā arī patērētāju un lietotāju vispārējās intereses.

Ley 1/1996, de 10 de enero, de asistencia jurídica gratuita [1996. gada 10. janvāra Likuma Nr. 1/1996 par juridisko palīdzību] 2. papildnoteikums noteic, ka patērētāju biedrības ir tiesīgas saņemt juridisko palīdzību, ja celtās prasības “tieši attiecas uz produktiem vai pakalpojumiem, kas paredzēti vispārējai, ikdienišķai un plaši izplatītai lietošanai vai patēriņam”.

Saskaņā ar la šā Likuma Nr. 1/1996 36. panta 2. punktu tas nozīmē, ka gadījumā, ja biedrības prasība tiesā netiek apmierināta, tai nav jāsedz pretējās puses tiesāšanās izdevumi neatkarīgi no prasības summas lieluma, un šos izdevumus nesedz arī konkrētie šajā tiesvedībā šīs biedrības pārstāvētie biedri.

2000. gada 1. septembra *Real Decreto 1507/2000* [Karaļa legislatīvais dekrēts Nr. 1507/2000], ar kuru tiek izveidots vispārējai, ikdienišķai un plaši izplatītai lietošanai paredzēto preču vai pakalpojumu katalogs, šajā katalogā vispārīgi iekļauj arī banku un finanšu pakalpojumus [I pielikuma C) daļas 13. punkts].

Gan *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial* [1985. gada 1. jūlija Konstitūtīvā likuma par tiesu varu] 11. panta 2. punktā, gan Civilprocesa likuma 247. panta 2. punktā ir vienādi noteikts, ka tiesām ar motivētu lēmumu ir jānoraida prasības, blakussūdzības un iebildumi, kas ir iesniegti nolūkā ļaunprātīgi izmantot tiesības vai izraisa likuma vai procesuālo noteikumu apiešanu.

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Laikā no 2007. gada maija līdz 2009. gada martam *Alberto* un *Andrea* ar *Banco Banif S. A.* (tagad *Banco Santander S. A.*) noslēdza piecus finanšu produktu iegādes pasūtījumus (attiecībā uz piecām obligācijām, ko emitējušas tostarp *KBC*, *Lehman Brothers*, *PNP Paribas* un *Abbey*), katru vērtībā no EUR 150 000 līdz EUR 300 000, kopsummā par EUR 900 000.
- 2 Visi līgumi tika noslēgti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK (2004. gada 21. aprīlis), kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem (FIDT I).
- 3 *Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales* (turpmāk tekstā – “*Auge*”), kas pārstāv tās biedrus *Alberto* un *Andrea* cēla prasību pret šo banku, lūdzot šos līgumus par finanšu produktu iegādi atzīt par spēkā neesošiem gribas trūkuma dēļ, atmaksājot ieguldītājiem summu 481 634,14 EUR apmērā kopā ar komisijas maksām, izdevumiem un procentiem. Šī prasība tika apmierināta attiecībā uz 2007. un 2008. gada iegādes pasūtījumiem un noraidīts attiecībā uz 2010. gada pasūtījumu. Līdz ar to ieguldījumu pakalpojumu iestādei tika piespriests atmaksāt prasītājiem summu 462 515,74 EUR apmērā, pieskaitot likumiskos procentus, sākot no attiecīgo par spēkā neesošajiem atzīto ieguldījumu veikšanas dienas.
- 4 *Audiencia Provincial de Granada* noraidīja atbildētājas iesniegto apelācijas sūdzību un atstāja negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu, uzskatot, ka

atbildētāja nav ņēmusi vērā klientu ieguldījumu profilu un nav pirms līguma noslēgšanas sniegusi tiem skaidru un pilnīgu informāciju par riskiem, kas saistīti ar produktiem, par kuriem tiek slēgts līgums.

- 5 Par minētās *Audiencia Provincial* spriedumu atbildētāja banka iesniedza ārkārtas pārsūdzību procesuālā pārkāpuma dēļ un kasācijas sūdzību, kas ir pieņemtas izskatīšanai.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 6 Kasācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka *Auge* neesot *locus standi* tās biedru vārdā tāpēc, ka produkti, par kuriem noslēgti līgumi, ir nevis paredzēti vispārējai un plaši izplatītai lietošanai, bet gan spekulatīvi finanšu produkti ar augstu ekonomisko vērtību, kas pārsniedz ikdienišķajiem patēriņa produktiem piemītošo vērtību.
- 7 Tā piebilst, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu neesot nepieciešams, jo patērētāju biedrību *locus standi* ir reglamentēts valsts tiesībās, uz kurām ir atsauce Savienības tiesībās.
- 8 *Auge* kā atbildētāja kasācijas tiesvedībā uzskata par lietderīgu iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par to, vai ieguldījumu lielā apjoma un sarežģītības dēļ finanšu pakalpojumu patērētājam var atņemt šo patērētāja statusu un līdz ar to arī *locus standi* prasībā pret banku iestādi ar patērētāju biedrības starpniecību.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 9 *Tribunal Supremo* uzsver, ka šo sūdzību izskatīšanā ir nozīme strīdīgajam jautājumam par biedrības *Auge* tiesībām tiesā pārstāvēt ieguldītājus, uz kuriem attiecas prasība un kuri ir tās biedri, prasībās saistībā ar ieguldījumu pakalpojumu iestāžu konsultēšanas pienākumu ievērošanu atbilstoši FIDT I noteikumiem.
- 10 Vispārīgi *Tribunal Supremo* ir atzinusi, ka patērētāju biedrībām ir tiesības celt FIDT I paredzētās prasības savu biedru interešu aizstāvēšanai pat tad, ja attiecīgajā tiesvedībā lietas dalībniece ir pati *Auge*.
- 11 Tomēr divos konkrētos spriedumos *Tribunal Supremo* ir konstatējusi, ka *Auge* kā patērētāju biedrībai nav tiesību aizstāvēt patērētāju individuālās intereses saistībā ar ieguldījumiem spekulatīvos finanšu produktos ar augstu ekonomisko vērtību tāpēc, ka, tās ieskatā, tie nav patēriņam paredzēti produkti vai pakalpojumi šā vārda tiešā nozīmē, jo tie nav paredzēti vispārējai, ikdienišķai un plaši izplatītai lietošanai, un ciktāl saskaņā ar Spānijas tiesībām šis patērētāju un lietotāju biedrību *locus standi* ir paredzēts to tiesību aizsardzībai tad, ja šīs tiesības ir tieši saistītas ar precēm vai pakalpojumiem, kas paredzēti vispārējai, ikdienišķai un plaši izplatītai lietošanai vai patēriņam.

- 12 Šajos spriedumos *Tribunal Supremo* šādu nostāju pamatojusi ar to, ka ir tādi finanšu pakalpojumi, kas sava rakstura un apstākļu dēļ – ņemot vērā šo pakalpojumu lielās summas un spekulatīvo raksturu – nav kvalificējami par “vispārējo, ikdienišķo un plaši izplatīto pakalpojumu” jēdzienu. Tas gan nozīmējot nevis to, ka attiecīgie individuālie ieguldītāji nevarētu paši celt prasību savu tiesību aizsardzībai, bet gan to, ka tie nedrīkst celt prasību ar patērētāju biedrības starpniecību nolūkā izvairīties no prasības celšanai vajadzīgās drošības naudas iemaksāšanas un riskiem, kas saistīti ar tiesāšanās izmaksām, kas var rasties gan zemākajās instancēs, gan kasācijas instancē.
- 13 Mērķis ir šādi izvairīties no krāpnieciskas vai ļaunprātīgas šīs patērētāju biedrības īpašā *locus standi* izmantošanas strīdos, kuros patērētāja statuss vairs nav tik izteikts, ņemot vērā strīda īpatnības un prasības summu, nolūkā izmantot tiesības uz juridisko palīdzību, kas likumā ir atzītas šīm biedrībām, kad tās iesaistās tiesvedībā, aizstāvot savu biedru intereses.
- 14 *Tribunal Supremo* nav zināms, ka Tiesa būtu spriedusi konkrēti par valstu tiesu pilnvarām izvērtēt patērētāju un lietotāju biedrību *locus standi*, lai aizstāvētu no FIDT I noteikumiem izrietošās tiesības.
- 15 Visbeidzot, *Tribunal Supremo* nekad nav noliegusi, ka patērētāju statuss ir arī ieguldītājiem, kuru mērķis ir peļņas gūšana un kuri darbojas ar komercdarbību vai profesionālo darbību nesaistītā jomā, pat ja to ieguldījumi ir sarežģīti vai lieli, bet tikai ir apstrīdējusi šīs biedrības *locus standi* noteiktos konkrētos gadījumos, kuros tā, ņemot vērā lietas apstākļus, ir uzskatījusi, ka iespējami pastāv procesuāla krāpšana, kas izpaužas kā izvairīšanās no drošības naudas iemaksāšanas un tiesāšanās izdevumu piespriešanas sekām, tiesājoties nevis pašiem, bet gan ar kādas patērētāju biedrības starpniecību, tādejādi kaitējot gan pretējai pusei, gan Valsts kasei.
- 16 Tādēļ jāvaicā Tiesai, vai noteiktos apstākļos pat tad, ja ieguldījuma apmērs vai tā sarežģītība neatņem ieguldītājam patērētāja statusu, var ierobežot patērētāju biedrības tiesības pārstāvēt šo ieguldītāju, ja tiek konstatēta iespējama procesuāla krāpšana, kas izpaužas kā izvairīšanās no drošības naudas iemaksāšanas un tiesāšanās izdevumu piespriešanas sekām, šim ieguldītājam tiesājoties nevis pašam, bet gan ar kādas patērētāju biedrības starpniecību.